

OTTHONUNK A NYELV

A Gramma Nyelvi Iroda a pozsonyi magyar tanszéken készített nyelvjárási felvételekből oktatási céllal egy CD-ROM-ot készített. OTTHONUNK A NYELV

A Gramma Nyelvi Iroda a pozsonyi magyar tanszéken készített nyelvjárási felvételekből oktatási céllal egy CD-ROM-ot készített. Mivel az északkeleti nyelvjárási régióból (azaz Kelet-Szlovákiából) nem volt jó minőségű archív hangfelvételünk, egy, a kilencvenes években készült felvételt is felvettünk a bemutatandó anyagba. Készítője szerint a hangfelvétel Kaposkelecsényben készült. A CD-ROM-on nemcsak az adott nyelvjárást mutatjuk be, hanem egy rövid ismertetés is olvasható az adott településről, ezek szövegét a Magyar Nagylexikonból vettük át. Amikor az ún. kaposkelecsényi felvételhez kerestük a címszót, azt kellett tapasztalnunk, hogy a lexikonban ilyen nevű település nincs. Mivel nem ismerem a keleti falvakat, a Sebők László-féle közhasználatú helységnévszótárban (Magyar neve?) is utánanéztem a dolognak. Ez a szótár a ma hivatalosan Kapušianske K3aeany nevű település mellett első helyen a Magyarkelecsény nevet közli, majd pedig zárójelben a Nyarádkelecsény-t. A zárójelben – amint az a bevezetőben olvasható – a Magyarországhoz történt visszacsatolás után megállapított név szerepel. A Magyar Nagylexikonban a település adatai a Nyarádkelecsény címszó alatt olvashatók. Amint az az 1970-es évek végén kiadott szlovák településlexikonból (Slovník obcí na Slovensku) kiderül, a község 1943-ban jött létre Magyarkelecsény, Magyarmocsár és Ungnyarád összevonásával, szlovák neve 1945-ben Oarád-K3aeany lett, a Kapušianske K3aeany 1948 óta használatos. Érdemes megemlíteni, hogy az 1999-ben a Madách Kiadónál megjelent, az irodalomjegyzékben a Sebők-féle helynévszótárt is feltüntető kiadvány (Czibulka Imre: Szlovákiai települések magyar–szlovák és szlovák–magyar nevei) a Kapušianske K3aeany címszó mellett nem közöl magyar nevet, hanem a korábbi önálló településeknek a két világháború között megállapított szlovák nevéhez utalja az olvasót: K3aeany + Moeiar + Oarád. És végül nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy ez a falu is szerepel a köznyelvben csak táblatörvényként ismert 1994. évi 191. számú törvény mellékleteként kiadott jegyzékben, s ott a Kelecsény névformával találkozunk.

Az idézett példa sajnos nem egyedi, a szlovákiai magyar sajtóból és egyéb kiadványokból is számos adatom van arra, hogy ugyanazt a települést más-más néven nevezik. Amikor 1898-ban a magyar országgyűlés először alkotott törvényt a községek hivatalos nevééről, akkor azt azért tette, hogy egyértelművé tegye a településneveket, és kiküszöbölje a többszörösen előforduló neveket. A törvényhozók akkor még nem tudhatták, hogy a következő század eseményei folytán egy-egy település neve többször is megváltozik majd. Az 1920-as években a csehszlovák hatóságok egyrészt minden településnek szlovák nevet állapítottak meg, másrészt a legalább 20%-os magyar lakossággal bíró települések számára magyar nevet is meghatároztak, s ez nem mindig egyezett a monarchiabeli településnév-egységesítés révén létrejött hivatalos névvel. A legtöbb eltérés oka az volt, hogy a csehszlovákiai névmegállapításkor rendszerint elhagyták a századfordulón meghatározott hivatalos név megkülönböztető előtagját (s lényegében a korábbi nem hivatalos névhez tértek vissza), így lett például Nemeskajalból Kajal, Nagymadból Mad, Ipolygalsából Galsa stb.

Köztudott, hogy 1945 után a településeknek csak szlovák neve lehetett, s ez hatott a településnek a szóbeliségben használatos magyar nevére is: így például valószínűleg a Kapušianske K3aeany motiválta a korábban nem adatolt Kaposkelecsény forma kialakulását. (Folytatjuk.)

SZABÓMIHÁLY GIZELLA